

LETECKÉ ROZHLEDY

ROČNÍK IV. Redaktor: Podplukovník Vilém Stanovský.

ČÍSLO 4.

Podplukovník pol. pil. let. Ladislav S y k a :

Úvaha o pozorovacím letounu.

Sledujeme-li vývoj jednotlivých druhů letectva od světové války, musíme si doznat, že ve všeobecném měřítku je to letectvo pozorovací, které se může vykázat za plných patnáct let nejmenším pokrokem. Poněchávám stranou úvahy, kterému letectvu připadne důležitější úkol v příští válce — jinak řečeno, které letectvo je třeba protežovat — zdali letectvo ničivé (bojové) či letectvo zpravodajské. Připouštím zlatou střední cestu, že naše armáda má stejně zapotřebí obou druhů letectva. Každý vidí dnes zřejmě, že letectvo ničivé, hlavně bombardovací, učinilo veliký pokrok a že přímo „nahání strachu“ za úvah o budoucí válce.

Naproti tomu nemůžeme úměrně vyjádřit učiněný pokrok u letectva pozorovacího. Výzbroj pozorovacího letectva se takřka nezměnila, taktika jeho použití rovněž ne a jako plus zůstává pouze přirozené technické zdokonalení letounů (silnější motor, lepší technické provedení), zdokonalení přístrojů fotografických a prostředků spojovacích, umožňujících lepší spojení letounů se zemí a naopak, a tím částečné usnadnění spolupráce se zbraněmi.

Stejně tak ani po stránce organizační, ani stran použití tohoto letectva nelze zaznamenati pokroku. Hlavním úkolem pozorovacích letek zůstává podnes práce pro vyšší jednotky prvního sledu, vedle řídkých případů, že se ho použije jako improvizovaného letectva bojového (bitevního). Při tom však jde o pozorovací letku stejného organického složení, bez zřetele na to, pro jakou vyšší jednotku pracuje (divise, jezdecká divise, horská brigáda neb i jiná vyšší pohyblivá jednotka). A přece rozdíl spolupráce — podle toho, o kterou z těchto jednotek jde — je často tak zřejmý!

Na př. při spolupráci s vyšší jednotkou jezdeckta (ve fázi boje pohybného): prostor činnosti jest mnohem větší, práce fotografické pobývají ceny, poněvadž nemohou býti včas zhodnoceny a ani dodány, spolupráce s dělostřelectvem se stává velmi problematickou (běží jen o dělostřelectvo lehké, poměrně rozptýlené, s nímž jakákoli předchozí domluva je takřka nemožná). Velkým problémem bude i spojení s částmi jezdeckých útvarů, což si vynucuje požadavek časté změny předsunutých letišť. Často bude letec velmi těžce hledati první linie. Jednou prozrazená vyšší jednotka jezdeckta přivábí protivníkovy stíhače (bitevní letky) a tím bude spolupráce vlastní pozorovací letky ohrožena. Bude-li na druhé straně operovati rovněž jezdecká jednotka, budou pozorovatelé svedeni spíše k akcím letectva bitevního než k vlastní spolupráci letectva pozorovacího, což znamená, že úkol vedlejší se stane domněle naléhavějším než úkol hlavní (tím však není řečeno, že by nemohly být splněny současně oba).

Podle tohoto příkladu musí se zdát použití dnešní pozorovací letky (organisačně a materiálně vybavené tak, jak nyní je) téměř nehospo-

dárným a takřka se vnucuje myšlenka, zda by k doprovodu jezdeckých jednotek nebylo hospodárnější použití letky jiného typu, na př. stíhací (těžké), bitevní a pod.?

Ale i v rámci pěší divise musí se nám zdát použití pozorovací letky s jejím dnešním materiálním vybavením jaksi těžkopádné a při dnešním způsobu použití též dosti riskantní. Pochybuji, že v příští válce bude možno použít pozorovacího letectva tak, jak je dnes vycvičujeme. Od úloh průzkumu taktického a letounu velitelského sotva bude možno upustit. V každém případě musíme si však zrevidovati názor na úkoly pro pěchotu a dělostřelectvo a na průzkum bojový. Se zřetelem na prostředky OPL. zbraní pozemních, jakož i na činnost letectva stíhacího nebude možné, aby se pozorovací letouny pohybovaly delší dobu nad poměrně malým prostorem území a v malých výškách. Pozorovací letectvo bude vyhnáno do výšek větších a bez vybojování vzdušné převahy vlastním letectvem stíhacím nebude moci vůbec delší dobu prodlévat nad určeným úsekem. Také počet letounů ve vzduchu musí být omezen. To znamená, že nebude možno určovat zvláštní letouny pěchotní a zvláštní dělostřelecké. Letec bude musit pracovat pro oboje zbraně, a to podle naléhavosti potřeby a podle situace v dané chvíli.

Práce pro dělostřelectvo a pěchotu bude vzhledem k omezenému času asi mnohem menší (skromnější), než si ji dnes představujeme, a to také již z toho důvodu, že letec musí pracovat ve větší výši. Pro dělostřelce zbude tedy snad jen úloha kontroly palby a vyhledávání cílů. O zastřelování může se uvažovati snad jen u dělostřelectva těžkého. Pěchota se musí spokojit zjištěním nebezpečných odporů (jestliže je letec v přední linii vůbec nalezne) a udáním nebezpečných směrů (prostorů), snad až v linii jednotek záložních, a to za použití nejjednodušších a rychlých prostředků spojovacích v letounu (radio, prostředky optické). Nemůže se pomýšlet na psaní delších hlášení a na kreslení složitějších náčrtů. Tedy práce pro pěchotu a dělostřelectvo se omezí na pouhé střežení bojiště na poměrně velmi krátkou dobu (počítáno, že v prostoru normální šířky pásma divise o hloubce donosnosti polního dělostřelectva nebude moci často pracovat více než jeden letoun — nechceme-li pozorovací letectvo zbytečně ničit palbou pozemních prostředků OPL.). Fotografické práce většího rozsahu (snímky řadové a pod.) nebude takřka možno provádět bez přímé ochrany vlastních stíhačů.

Vidíme tedy, že dnešní pozorovací letka — měla-li by pracovat celá pro pěší divisi — jest nevhodnou jednotkou letectva pro budoucí válku (jest jednotkou organizačně zastaralou). Tak, jak je dnes organizována a materiálně vybavena, mohla by dojít ekonomického využití teprve v rámci jednotky větší, kde by pracovala pro několik vyšších jednotek. Práce letky musila by pak ovšem býti částečně centralisována, jako na př. plánovitý průzkum fotografický, přezvědy, někdy snad i průzkum bojový (při stabilisaci fronty). Z těchto důvodů nebylo by snad ani účelné přidělovat podřízeným vyšším jednotkám počty letounů (resp. letů), nýbrž nařizovat raději úlohy letcům přímo podle požadavků vyšších jednotek. Snad jen pro střežení bojiště a pro letouny velitelské platila by tu výjimka.

Jiná je ovšem otázka, jak vybavit v tomto případě pozorovací letectvem divisi, někdy snad i dvě až tři, které vedou hlavní úsilí? Jest nasnadě, že potřeba letectva bude v tomto případě větší. Dáti takové

divisi (s hlavním úsilím) novou pozorovací letku — z posilových prostředků — nezdá se, vzhledem k předchozím úvahám, dosti úsporným. Trhati letku na dvě nebo více částí, nemůže být také žádným vhodným řešením, nehledě k tomu, že k takovým případům dojde jistě častěji. Nesmíme zapomenout, že pozorovací letka v dnešním materiálním vybavení je jak na časté přesuny, tak i na dělení již příliš těžkopádná (větší síla motorů, zdokonalení výzbroje a výstroje letounů zatěžují materiální vybavu letky). Chceme-li pak čím dále tím dražší letecký materiál chránit v budoucí válce co možná těž proti útokům stíhačů, budeme musít snad uvažovat i o použití letounů trojmístných.

Ale já si nedovedu dobře představit takový letoun v práci pro dělostřelectvo a pěchotu, neboli, jak bylo výše řečeno, v práci pro střelení bojiště nad daným, poměrně malým prostorem a v určité dlouhém čase. Musíme-li již litovat ztráty letounu dvojmístného, tím citelnější byla by ztráta letounu trojmístného.

Vybavuje se tedy sama sebou otázka: jaké pozorovací letectvo (letouny) dáme jak vyšším jednotkám vedoucím hlavní úsilí na kratší dočasnou dobu, i vyšším jednotkám jezdecka a jednotkám průbojným (lehce pohyblivým)?

Že to nemůže být pozorovací letka dnešního typu, snažil jsem se dokázat již shora. Odpověď tedy snadná. Dnešní armády měly by mít nový typ pozorovacích letek, snad s menším počtem letounů, ale materiálně odlehčených a schopných častých přesunů. Dosavadní typ měl by se ponechat pouze pro org. letky armád; vedle nich byly by pozorovací letky „lehké“, jakožto posilové prostředky v poměru asi 1 : 3.

Dnes stejně nemáme žádné letectvo bitevní, ani těžké stíhací a s pozorovacími letkami stejně počítáme jako s improvizovaným letectvem bitevním pro nahodilé použití. Navrhuji proto zavést nový typ letek — jaksi obojakých, hodících se pro oba úkoly (pozorovací i bojové); tím bychom mohli „zabít dvě mouchy jednou ranou“. Budeme mít v případě potřeby posilové letky pozorovací (lehké), a právě tak i letky bitevní (těžké stíhací), jichž naléhavá potřeba se u nás čím dále tím více projevuje.

Vhodný typ letounu jest jen věcí důkladné úvahy a technického provedení. Dosti důležitá jest i otázka výcviku létajícího personálu. Jakožto několikaletý velitel stíhací peruti mám zkušenosti, že i poddůstojník, stíhač na jednomístníku splnil s úspěchem některé pozorovatelské úkoly (psaní kratšího hlášení za letu, pořízení náčrtu a pod.) — proč by tedy službu pozorovatele nemohl konat důstojník pilot, mající za sebou jen střelce? Že v daných případech (u lehkých pozorovacích letek) běží jen o omezenou službu pozorovatele, dokázal jsem v úvahách předchozích. Tuhým výcvikem se dosáhne všeho.

Jakožto bojový letec (stíhač), vyšlý z pozorovatelů, podávám zde čtenářům své úvahy a podotýkám, že myšlenka nevznikla jen nahodilou otázkou doby. Došel jsem k ní již dříve a vzbuzena byla aplikačními cvičeními a štábními cestami, kterých jsem se zúčastnil za své předchozí služby u jednotky.

Nic nebrání tomu, proč by se nemohly ihned začít zkoušky ve výcviku po této stránce. Potřebujeme jen vhodné radiotelefonní stanice (zatím se může cvičit i s vhodně umístěnou radiovou stanicí pozorovatele).

Jak jinak chceme využít služby důstojníků pilotů u pozorovacích letek, jichž počet je značný — nehledě k tomu, že každý letec chce být také pilotem, obzvláště personál mladý?

Tato práce, mimo jiné, také ukazuje, jak by bylo prospěšné našemu letectvu, kdyby vyšší důstojníci byli lépe seznámeni s leteckou doktrínou jak se vyvíjela za války, a proč se tak vyvíjela.

Major let. Jan Šmíd:

Několik poznámek k vývoji a použití letectva.

(Dokončení.)

Zpravodajské letectvo.

Konstrukce zpravodajských letounů.

Je pozoruhodné sledovat ve vývoji letectva sílu zvyku a setrvačnosti. Ačkoliv některé vlastnosti letounů, zejména rychlost, stoupavost i jiné, se téměř překotně vyvíjely, celkové uspořádání letounů se valně nezměnilo. Konstruktérů se starali především o motor a aerodynamické vlastnosti draku, menší pozornost již věnovali pohodlí a práci posádek letounů. Jednou z velmi opomíjených vlastností u všech válečných a poválečných strojů byl výhled, který je první podmínkou úspěšné práce ať stíhače, ať bombardovače, nebo pozorovatele. Jestliže nejmodernější konstrukce stíhacích a bombardovacích letounů tento nedostatek do značné míry odstranily, zpravodajské letectvo je v tom doposud stejně jako dříve.

Při dnešní konstrukci dvouplošníků, kde pozorovatel sedí vzadu za pilotem, není podstatné zlepšení výhledu ani dobře možné. Dokonalý výhled připouští pouze jednoplošník s pozorovatelem vpředu.

Další velmi důležitou podmínkou pro zpravodajské letouny, které pracují většinou osamoceně, je zajištění proti překvapení. Rozumí se samo sebou, že pozorovatel na frontě věnuje velkou část své pracovní doby pozorování oblohy, aby se tak chránil proti nenadálému útoku nepřátelských stíhačů. U některých úzkostlivých pozorovatelů možno očekávat, že se někdy na zem vůbec ani nepodívají a vlastní svůj úkol nesplní. Na pilota pozorovatel spoléhat úplně nemůže, poněvadž pilot má dopředu omezený výhled a dozadu vůbec nevidí.

Zvýšení pracovní výkonnosti pozorovatele a ochrany zpravodajského letectva lze dosáhnout pouze rozmnožením posádky aspoň na tři osoby. Třetí člen posádky by měl za úkol střežit oblohu a obsluhovat kulometry střilející dozadu a vespod. Tímto uspořádáním trojmístníku dosáhneme klidnější a plodnější práce pozorovatele, zvýšíme palebnou hodnotu letounu a ušetříme někdy na stíhacím letectvu, které nebude pak třeba přidělovat tak často na ochranu pozorovacích letounů. Není obavy, že by zvětšením počtu míst musil letoun ztratit něco na svých vlastnostech, neboť mnohé cizí několikamístné lehké bombardovací letouny si v ničem nezadají s našimi dvoumístnými pozorovacími letouny.

Zpravodajský letoun, který pracuje osamocen, těžko se uhájí, je-li napaden stíhacími letouny. Proto se boji zásadně vyhýbá. To je možné